

Avrupa Birliği'nin yeni yumuşak güç unsuru: Dijital diplomasi

Digital diplomacy as a new soft power argument of the European Union

TUĞBA AYDIN HALISOĞLU¹

Ö Z

Yumuşak güç, devletlerarası ilişkilerde öne çıkan kavramlardan biridir. Küreselleşmenin de etkisi ile birlikte diğer toplumları dil, kültür ve insani yardımlar gibi sosyal ve insani alanlarda etkilemek ve kontrol etmek için ele alınan politik algı araçlarından en önemlisidir. Küreselleşme sürecine katkı veren ve süreci dönüştüren dijitalleşme ise diplomasiden ekonomiye toplumsal hayatın her katmanında hızlı bir şekilde yer edinmektedir. Bu bağlamda dijital diplomasi, yumuşak gücün dijital alana taşınması bağlamında kendini göstermekte; dijital alandaki güç ilişkilerinin ve dengenin yeniden tasarlanmasını gerektirmektedir. Avrupa Birliği, küresel değişim ve dönüşümlere hızlı ayak uydurabilme özelliği ile dijitalleşme sürecinde etkin bir şekilde yerini almıştır. Bu bağlamda dijital diplomasi, Avrupa Birliği'nin hızla düzenlediği ve dijital geleceğini planladığı alanlardan biridir. Avrupa Birliği'ne üye devletler arasında, komşu ülkelerle ve uluslararası örgütlerle politika geliştirme bağlamında Dijital Avrupa kavramı sıklıkla dile getirilmekte ve dijital diplomasi etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, uluslararası alanda dijital hakimiyeti pekiştirme sürecinde dijital diplomasinin bir yumuşak güç unsuru olarak kullandığı iddiasını Avrupa Birliği örneğinde değerlendirmektir. Bu değerlendirmede Avrupa Birliği tarafından sunulan resmi dokümanlar incelenerek, literatürle birlikte içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Bu çalışmanın uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi yazınında sıklıkla tartışılan dijitalleşme sürecine, Avrupa Birliği perspektifinden güç ve diplomasi boyutu ile katkı vermesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital diplomasi, Avrupa Birliği, Yumuşak Güç.

Jel Sınıflaması: Q33, Q38, D83.

ABSTRACT

Soft power is one of the concepts that stand out in the international relations. Along with the effect of globalization, soft power is the most important political tool to control and influence other societies in social and humanitarian areas such as language, culture, technology, and humanitarian aid. Digitalization, which contributes to globalization and transforms the process, is rapidly taking place at every level of social life from diplomacy to economy. In this context, digital diplomacy reveals itself in the context of moving soft power into the digital space; requiring the redesign of power balance in the digital field. The European Union has taken place effectively in the digitization process with the ability to adapt quickly to global change and transformations. In this context, digital diplomacy is one of the main areas that the European Union is quickly organizing and planning for its digital future. The concept of Digital Europe is often expressed between member states in the context of policy development with neighboring countries and international organizations, as digital diplomacy is effectively used. This study aims to take the concept of digital diplomacy from the theoretical framework and discuss its concept in the context of soft power, taking the European Union as a sample. In this study, content analysis will be used for analyzing the official documents published by the European Union, together with the literature. This study is intended to contribute to the digitalization process and political science, through the European Union perspective, together with power and diplomacy dimensions.

Keywords: Digital Diplomacy, European Union, Soft Power.

Jel Classification: Q33, Q38, D83.

DOI: [10.47934/tife.11.02.05](https://doi.org/10.47934/tife.11.02.05)

BU ESER CREATIVE COMMONS ATIF 4.0
ULUSLARARASI LİSANSI İLE LİSANSLANMIŞTIR.

1. Dr. Öğr. Üyesi, Tarsus Üniversitesi,
Tarsus, Mersin.

ORCID: 0000-0003-0572-2267

SORUMLU YAZAR /

CORRESPONDING AUTHOR

Tuğba Aydın Halisoğlu,
Tarsus Üniversitesi, Tarsus, Mersin.

E-mail: taydin@tarsus.edu.tr

BAŞVURU / SUBMITTED: 09.09.2022

REVİZYON TALEBİ /
REVISION REQUESTED: -

SON REVİZYON /
LAST REVISION: -

KABUL / ACCEPTED: 22.11.2022

Atf / Citation: Halisoğlu, T.A. (2022).
Avrupa Birliği'nin yeni yumuşak güç unsuru:
Dijital diplomasi. *Trakya Üniversitesi*
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi e-Dergi,
11(2), 163-178,
<https://doi.org/10.47934/tife.11.02.05>

1.Giriş

Uluslararası ilişkiler çalışmalarında güç, uluslararası sistemi belirleyen ve etkileyen önemli bir kavram olarak ele alınır. Realistler tarafından sıklıkla vurgulanan ve önem verilen kavram, sert güç unsurları ile birlikte sıklıkla anılsa da günümüzde yumuşak güç araçları ile birlikte uluslararası sistemi dönüştürücü bir etkiye sahiptir.

Dijital alanda yaşanan dönüşümler, geleneksel diplomasi uygulamalarını kökten değiştirmiştir. Artık cep telefonlarımıza sığan gündelik hayat, ulus-devlet sınırlarının ötesinde diğer halkları, farklı ülke politikalarını, farklı algı ve inançları kendi yerelimizde tanıma ve öğrenme fırsatı vermektedir. Dijital alanın teknolojik aygıtlarla birey hayatının önemli bir parçası haline dönüşmesi ile birlikte, bireyler ve toplumlar dış etkilere daha açık bir hale gelmektedir. Diplomasi de bu etkilere açık bir alandır ve devlet-dışı aktörlerin diplomatik sürece dâhil olması ile birlikte önemli bir güvenlik ve egemenlik açığı yaratabilecek bir potansiyele sahiptir. Zorlamaya ve baskıya dayalı sert güç araçları, günümüzde tercih edilebilir değildir. Dijital diplomasi işte bu noktada etkileme, ikna etme, kendi değerleri, düşünceleri ve inançları noktasında yabancı toplumları dönüştürme hedefi ile sıklıkla başvurulan bir yumuşak güç uygulaması olmaktadır. Bu sebeptendir ki ulus-devletler, dijital alanda egemenliklerini pekiştirme, uluslararası normları düzenleyen temel aktör olabilme ve kendi değerlerini küresel ortamda özgürce yaygınlaştırabilme gayesi ile dijital alanda ciddi yatırımlar yapmakta; teknik, hukuki ve idari anlamda kurumsallaşma yoluna gitmektedir.

Bu çalışmanın amacı, yumuşak güç perspektifinden dijital diplomasiyi tanımlamak ve Avrupa Birliği özelinde dijital diplomasiyi tartışmaktır. Çalışmanın ilk bölümünde güç kavramına ve unsurlarına yer verilmiş, ikinci bölümde ise diplomasiğin gelişim çizgisi dâhilinde dijital diplomasi tanımlanmıştır. Son bölümde ise, Avrupa Birliği tarafından yayımlanan resmî belgeler ışığında Avrupa Birliği için dijital diplomasiğin ne anlama geldiği, dijital diplomasiyi gerçekleştirebilme adına ne tür hedefler ve programlar geliştirdiği anlatılmıştır. Bu çalışmanın temel savı, Avrupa Birliği'nin dijital alanda önemli bir küresel aktör olduğu ve dijital diplomasiyi aktif bir şekilde kullandığı yönündedir. Dijital rekabette yerini sağlam tutmaya çalışan Avrupa Birliği, Dijital Avrupa hedefleri doğrultusunda güvenli ve tutarlı bir küresel performans sergilemektedir.

2.Güç Kavramına Teorik Bir Bakış

2.1. Güç Nedir?

Uluslararası ilişkiler çalışmalarında güç kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Güç, özellikle uluslararası ilişkiler yazınında realist yazarlar tarafından dünya politikasını anlamak açısından oldukça sık başvurulan bir kavramdır. Modern döneme kadar askeri güç olarak ele alınan çalışmalar, küreselleşme süreci ile birlikte yeni güç aktörlerine ve süreçlerine odaklanmaktadır. Bir nevi, askeri gücü içeren sert güç kavramının yanı sıra, diğer devletleri ve uluslararası kurumları etkileyebilmek ve yönlendirebilmek adına yumuşak güç kavramı ön plana çıkmış ve devletlerarası ilişkilerde daha fazla tercih edilir olmuştur.

Arı (2011:133), gücü devletler düzeyinde tanımlamakta ve "A devletinin B devletine karşı uyguladığı ve normal şartlarda B devletinin yapmak istemeyeceği bir şeyi yapmasını sağlamaya yönelik etki" olarak sunmaktadır. Bu tanımlama ile öne çıkan kavramlar, kuşkusuz etki ve algı olmaktadır. Yani güç denildiği zaman, bir devletin diğer bir devlete somut (ekonomik, askeri, yeraltı ve yerüstü kaynakları, nüfus gibi) veya soyut (ulusal karakter, diplomasi, hükümetin niteliği, sadakat gibi) kaynakları ile etki edebilmesini veya bu etkiyi doğuracak bir algının oluşturulmasından bahsetmiş oluruz.

Güce ilişkin bir başka tanımlama, Paul Kennedy tarafından gücün "sosyal bir ilişki" olduğu yönüne vurgu yapmaktadır. Bu sosyal ilişkide taraf olarak bir aktör ve aktörün ilettiği bir alıcı vardır. Özellikle yumuşak güç bağlamında ele alındığında, gücün başarısı veya başarısızlığı aktör ile alıcı arasındaki ilişkiye bağlı olmaktadır (Ohnesorge, 2020:33). Yani güç ilişkileri söz konusu olduğunda, özellikle de günümüz

çok aktörlü bir uluslararası sistem yapılanması içinde, aktörlerin ve alıcıların önemi giderek artmaktadır. Dolayısı ile çok aktörlü ve çok kaynaklı bir uluslararası düzende, klasik güç tanımının daha da genişletilebileceği söylenebilir. Bilgin ve Eliş (2008: 16), daha gerçekçi bir güç analizi için aşağıdaki tanımlama örneklerine değinilmesini önermişlerdir. Buna göre güç;

-çatışma halinde A'nın B'ye istediğini yaptırması

-bir çatışmanın meydana gelmemesi için A'nın B'nin istek ve ihtiyaçlarını şekillendirerek istediğini yaptırması

-B'nin öznelliğini fark ettiği bilginin oluşturulması yoluyla A'nın B'ye istediğini yaptırması

Yukarıdaki tanımlamalar, çok aktörlü ve çok ilişkili bir güç tanımı için önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Güce ilişkin bir başka tanım ise gücün yetenek ve emretme boyutu ile ilintilidir. Yeteneğin doğuştan veya sonradan kazanılması özeliği, ulus-devletler için de geçerlidir. Örneğin, coğrafya veya doğal kaynaklar sonradan kazanılabilecek unsurlar değildir. Ancak bir ülkenin teknolojisini geliştirmesi, refah içinde zengin bir ülke olması gibi unsurlar, sonradan geliştirilebilen özellikleridir. Bu hususlar ise, bir devletin diğer devletler üzerine emredebilmesi veya etki edebilmesi bakımından oldukça önemlidir. Eğer bir devlet ekonomi veya teknoloji gibi sonradan kazanılabilen unsurlarını geliştirebilirse, bu devletin emretme kapasitesi de aynı oranda gelişebilecektir (Ateş, 2014: 195). Burada emretme kapasitesi ile kastedilen şey, doğuştan veya sonradan kazandığı yetenekleri ile bir devletin diğer devlet üzerine etki oluşturabilmesi ve Tayyar Arı'nın yukarıda ifade ettiği üzere, diğer devlete istediği bir şeyi yaptırması veya yaptırmamasına dönük bir etkidir. Bu emretme kapasitesi, askeri unsurlarla zorlayıcı olabileceği gibi, kültürel unsurlarla ikna edici bir şekilde de gerçekleştirilmektedir.

Yukarıda genel hatları ile tanımlanan güç, emretme kapasitesi veya etkisi ile sanki şiddete dayalı veya zorlayıcı gibi bir anlam içerebilmektedir. Ancak güç, Morgenthau'nun tanımlaması gibi, askeri veya siyasi güç olarak ayrılabilen ve psikolojik bir ilişki türü olarak siyasi güç, düşünce ve davranışlar üzerinde kontrol olarak tanımlanabilmektedir (Morgenthau, 1985: 32-36, aktaran Özdemir, 2008: 118). Eğer taraflar arasında fayda beklentisi, zarar korkusu veya kişi veya kuruma yönelik saygı gibi bir etki yaratılabilişse, o zaman bir güç ilişkisinden bahsetmek mümkündür (Özdemir, 2008:118).

2.2. Yumuşak Güç

Güç, kullanılan kaynaklara göre sert, yumuşak ve akıllı güç olarak sınıflandırılmaktadır. Bu çalışmanın konusu bağlamında yumuşak güç detaylı olarak tanımlanacak, sert ve akıllı güç kavramları genel bir çerçevede sunulacaktır.

Güç, başkalarını etkileme yeteneği olarak tanımlandığında, sert güç bu etkinin askeri müdahale, zorlayıcı diplomasi ve ekonomik yaptırımlar yolu ile, yani "zorlayıcı" olarak gerçekleştirilmesine dayanır (Wilson, 2008:114). Yumuşak güç ise ikna etmenin çok daha ötesinde cezbetme yeteneği olarak tanımlanabilir. Yani yumuşak güç, kısaca cezbetme yeteneğidir ve insanları, devletleri veya birlikleri askeri unsurlara başvurmadan kendi alanına çekme mezyetidir (Aslan ve Göksu, 2016: 576). Bu yönü ile sert güç, ekonomik ve askeri yeterlilikler ile tanımlanırken; yumuşak güç, diğer ülkeler nezdindeki "siyasi kapasite ve kültürel boyuttaki devlet uygulamalarıdır" (Viotti ve Kauppi, 2016:53). Akıllı güç ise, sert ve yumuşak güç unsurlarının birlikte kullanılabilmesini ifade eder. Sert güç olarak kullanılan bir yaptırım aracının, teşvik yolu ile yumuşak güç aracına dönüşmesi olasıdır (Akçadağ, 2010:2). Diplomasi çalışmalarında sıklıkla başvurulan havuç ve sopa örneği, güç ilişkilerini tanımlama noktasında sıklıkla başvurulan bir örnektir. Sopanın ucuna ipe bağlanmış bir havuç tasviri, ödüllendirme ve cezalandırmayı ifade etmektedir. Yani birey ya da devlet, eğer istenileni yaparsa ödüllendirilecek (havuç), eğer yapmaz ise cezalandırılacaktır (sopa). Yani bu örnekte sopa, baskı ve zorlamayı, havuç ise ödül ve teşvikleri ifade

etmektedir. Akıllı güç ise, sopa ve havuç örneğinden yola çıkarak Teddy Roosevelt tarafından “yumuşak bir şekilde söylemek ama ancak büyük sopayı da elinde tutmak” şeklinde betimlemiştir (Coutu, 2008).

Yumuşak güç denilince ilk akla gelen isim, 1980’li yılların sonunda “Bound to Lead” adlı kitabı ile yumuşak güç kavramını gündeme getiren Joseph Nye’dir. Nye, yumuşak gücü kısaca “başkalarının istediğiniz sonuçları istemesini sağlar” şeklinde tanımlamaktadır (Nye, 2008:94). Nye, devletlerin artık askeri silahlarla dünya gündemini belirlemediğini, bunun yerine kültür, siyasi değerler, kurumlar ve ahlaki dış politika gibi cazibe yaratacak, yani insanları teşvik edecek ve ikna edecek farklı araçlarla dünya gündemini belirlediğini vurgulamaktadır (Nye, 2008:95-98). Nye’in tanımlaması ile yumuşak güç, kültür, değer ve kurumlar gibi unsurları içeren, dolaylı, devlet-dışı unsurları da kapsayan ve bu sebeple kontrol edilmesi zor bir özellik göstermektedir. (Fan, 2008:150). Sert güçte yer alan askeri unsurlara, yumuşak güç içinde yer verilmemektedir. Ancak sert güç unsurlarından biri olan ekonomi, gri bölgede kalmaktadır. Yani, ekonomi her ne kadar sert güç içerisinde tanımlansa bile, askeri güç karşısında yumuşak güç özelliği sergilemekte; ancak kültür ve değerler karşısında ise, sert güç kategorisinde kendisini göstermektedir (Fan, 2008:150).

Nye’e göre (aktaran Smith-Windsor, 2000:52) sert güçten yumuşak güce geçiş aşamaları emredici güç (ekonomik ve askeri güçten oluşur), zorlama, ikna etme, gündem oluşturma, cezbetme (kültür, dil, kurumlar, enformasyon teknolojileri) ve co-optive yumuşak güç olarak listelenmiştir. Lee (2009:207) ise yumuşak güç ile elde edilmek istenen amaçları dış güvenliği iyileştirmek, dış güvenlik politikasını desteklemek, diğer devletlerin desteğini almak ve onları harekete geçirmek, diğer ülkelerin tercihlerini ve düşüncelerini etkilemek, bir ülke veya topluluğun birliğini korumak ve sürdürmek ve bir lidere veya hükümete yerel desteğin sağlanması olarak tanımlamaktadır.

Her ne kadar Nye tarafından yumuşak güç kavramı geliştirilmiş olsa da gelinen noktada anlaşılamayan ve halen üzerine tartışılan hususlar söz konusudur. Kavramın anlaşılama sebepleri arasında, teorileştirilememiş olması ve analitik bulanıklık olarak gösterilmektedir. Teorik yönden iyi bir çerçeveye oturtulmamış olması nedeniyle kavram, kamu diplomasisi, kültürel değişim ve uluslararası kurumların güçlendirilmesi tartışmalarının çok ötesine geçememektedir (Lee, 2009:206). Bir diğer sebep ise, gücün kaynaklarının davranışlarla karıştırılması sorunudur. Özellikle güç kavramının ekonomik ve askeri unsurlarla birlikte sert güç kavramı içinde değerlendirilmesi, ister istemez kültür ve siyasi değerler gibi yumuşak güç unsurlarının da birer sert güç kaynağı olarak ele alınması gerektiği yönünde tartışmaları şekillendirmektedir (Karabulut, 2016:381).

3. Yumuşak Güç Unsuru Olarak Dijital Diplomasi

3.1. İnternet ve Yumuşak Güç

Günümüz internet çağında bilgiye erişim oldukça önemli bir hale gelmiştir. Günümüzde bilgiyi yönlendiren, bilgiyi oluşturan veya bilgiyi manipüle edebilen devletler, dijital dönüşümde de başat aktörler olarak sağlam bir yer edinebilmektedir (Wilson, 2008:112). Nye, yumuşak gücün ölçütleri olarak bazı örnekler listelemiştir. Buna göre yabancı göçmenlerin sayısı, turistler, Nobel ödülü kazananlar, uzun hayat beklentisi şeklinde uzayan bu listeye, dijital hayatı da ilgilendiren internet kullanımının yaygınlığı da dâhil olmaktadır (Fan, 2008:149). Yani interneti aktif olarak kullanan ülkeler, bilginin oluşması ve yönlendirilmesinde de aktif rol alacaklardır. Bilgiyi kullanan ve yönlendiren devletler ise, yumuşak gücün ikna etme ve cezbetme niteliklerini de elinde tutabileceklerdir. Dolayısı ile internet, dijital dönemde başat bir yumuşak güç unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo 1’de Nisan 2022 itibari ile dünyadaki internet yaygınlık oranları listelenmiştir (Statista, 2022a):

Tablo 1: Coğrafi Alana Göre İnternet Yaygınlık Oranının Karşılaştırması (Nisan 2022)

Coğrafi Alan	İnternet Yaygınlık Oranı (%)
Dünya	63
Kuzey Avrupa	98
Batı Avrupa	94
Kuzey Amerika	93
Güney Avrupa	87
Doğu Avrupa	86
Orta Afrika	25

Statista üzerinden yayımlanan verilerde coğrafi bölgeler daha detaylı kıyaslanmaktadır. Ancak bu çalışmada tüm verilerin sunulması yerine, en yüksek ve en düşük oranda internet kullanımına sahip bölgeler seçilerek, tabloda kısıtlamaya gidilmiştir. Tablo 1’de görüldüğü üzere, internetin yaygınlığı konusunda Avrupa ülkeleri dünya ortalamasının çok üzerindedir. Dünya ortalaması %63 olarak gerçekleşmişken, Avrupa coğrafyasının kuzey, güney, doğu ve batısında bu oran oldukça üst düzeydedir. Avrupa ülkelerine en yakın oran ise %93 ile Kuzey Amerika’dır. Avrupa ve Kuzey Amerika’nın dijital alanda liderlikleri, her iki coğrafyada Batılı değerler olarak yer edinen liberalizm, demokrasi, özgürlük, hukukun üstünlüğü gibi niteliklerin yaygınlaşması ve bu bölgelerdeki ekonomik gelişmenin sağlanması adına, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri özelinde Batılı dijital ortaklıklar ve dijital kapitalizm gündeme gelmektedir (Wheeler, 2021). Amerika Birleşik Devletleri’nin Siber Alan ve Dijital Politika Bürosu’nun resmi internet sayfasında, Misyon başlığı altında siber alanda sorumlu devlet davranışının sağlanması ve internet altyapısının bütünlüğü ve güvenliğinin sağlanması, rekabetçiliğin teşviki ve demokratik değerlerin sürdürülmesi şeklinde bir görev tanımlaması yapılmıştır (Bureau of Cyberspace and Digital Policy, 2022). Bir sonraki bölümde açıklandığı üzere, değerlerin korunması ve yaygınlaştırılması hem Amerika Birleşik Devletleri hem de Avrupa Birliği için elzemdir. Bu açıdan bakıldığında internet sahipliği ve dijital liderlik, batılı dijital ortaklıkları benzer hedefler çerçevesinde birleştirmekte ve internet, yumuşak gücün Batı değerlerinin yaygınlaşması, korunması ve sürdürülebilmesi adına önemli bir yumuşak güç aracı olarak tercih edilmektedir.

3.2. Dijital Dönüşüm ve Dijital Diplomasi

İnternet kullanımının yaygınlığı, dijital alanda da toplumları ve devletleri büyük bir değişim süzgecinden geçirmektedir. Modern kalıpların yıkıldığı ve bireylerin de uluslararası sistemde aktif birer aktör haline geldiği bir dönemin içindeyiz. Söz konusu diplomasi olunca, dijital dönemin etkisi ile büyük değişikliklerin yaşandığını söylemek mümkündür.

Tarih boyunca diplomatik kurum ve davranışlar, uluslararası sistemin gereklerine göre değişime uğramıştır. Diplomasi tarihi açısından bu gelişmeleri ise kamuoyunun katılımı bakımından eski ve yeni diplomasi olarak ikiye ayırmak mümkündür. Eski diplomasi olarak adlandırılan dönemin temel özelliği, kapalı kapılar ardında gerçekleşmesi, devletin çıkarı ile hükümdarın çıkarlarının aynı tutulması, yöneticilerin halka olan güvensizliği ve kamuoyunun dış politikaya olan ilgisizliği nedeni ile diplomatik görüşmelerin gizli gerçekleşmesidir (Tuncer, 1995:57-58). Şüphesiz, günümüz diplomasisini şekillendiren en önemli gelişme, kamuoyunun artık diplomatik faaliyetlerin merkezine yerleştirilmeye çalışıldığı ve halkla ilişkiler kavramının yükselmeye başladığı Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemdir. Eski diplomasiden yeni diplomasiye geçişi simgeleyen bu dönem, Woodrow Wilson’un 1917’de Senato’ya yaptığı konuşmasında ifade ettiği üzere açık olarak müzakere edilecek açık anlaşmalar önerisi ile şekillenmeye

başlamıştır (İskit, 2020:145). Böylelikle kamuoyu, yeni diplomasi unsuru olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bireylerin de uluslararası sistemde aktör olduğu bu yeni dönemde diplomasi önceden diplomatların mesleği olarak tanımlanırken, günümüzde vatandaş diplomatların ortaya çıktığını söylemek mümkündür (Yücel, 2016:758). Dijital dönemle birlikte diplomasi dönüşümü bambaşka bir boyutta ivme kazanmıştır. Özetlemek gerekirse, Diplomasi 1.0 denilen klasik diplomasiden, devlet-halk ilişkilerinin merkeze alındığı Diplomasi 2.0 ile kamu diplomasisine geçiş yaşanmıştır. Dijital dönemle birlikte Diplomasi 3.0, yani dijital diplomasi gündemdedir. Yani her yerde, herkes için ve her zaman yapılan, diplomasi yöntemi, aktör, süreç ve kural gibi tüm bileşenlerini tamamen tersine çeviren bir diplomasi dönemidir. (Aslan ve Göksu, 2016:1-2; Yücel, 2021:748-749). Diplomasi 4.0 ise, über diplomasi veya dijital sonrası dönem (post-digital) diplomasi olarak adlandırılmaktadır. Yani nesnelere arası iletişimi sağlayan, kamu diplomasisinin sınırlarının ortadan kalktığı, siber-fiziksel sistemlere geçildiği ve algoritmalara dayalı bir diplomasi modeli olarak tasavvur edilmektedir (Aslan ve Göksu, 2016:6; Yücel, 2021:751).

Peki Diplomasi 3.0 olarak adlandırılan dijital diplomasi nedir? Günümüze farklı kaynaklarda e-diplomasi, iDiplomacy, Sanal Diplomasi, Siber diplomasi, tekno-diplomasi, medya diplomasi, Twitter diplomasi, network veya ağ diplomasi çeşitli kavramlarla ifade edilmektedir (Kurt, 2018:25-26). Bu kavramların ortak özelliği, dijital döneme ait yeni nesil kavramları içeriyor olmasıdır.

Dijital diplomasiye ilişkin birçok tanımlama bulunmaktadır. Bu tanımlarda ortaya çıkan ortak ifadeler birleştirildiğinde dijital diplomasiye ilişkin aşağıdaki özellikler ortaya çıkmaktadır (Aslan ve Göksu, 2016:5):

- Dış politika sorunlarının internet yolu ile çözülmesidir.
- Sosyal ağların zihinleri ve gönülleri kazanmasında kullanılır.
- Klasik diplomasi dijital ortamda uygulanmasıdır.
- Yabancı toplumların dijital araçları kullanmak suretiyle bilgilendirilmesi ve onlarla iletişime geçilmesini hedefleyen interaktif bir süreçtir.
- Hedef kitlelere değil, hedef bireylere hitap etmektedir.
- Politik amaçlar çerçevesinde coğrafi bölgelere göre şekillenmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa örneklerinde görüldüğü üzere dijital diplomasi, Batılı değerlerin korunması ve sürdürülmesi, bu değerlerin Batı coğrafyası dışında da yaygınlaştırılması amacını gütmektedir. Batı dışı ülkelerde ise amaç değişmektedir. Örneğin Çin dijital diplomasiyi, Çin'in güç dengesinde barışçıl yükselişini ve otoriter yönetimini baskılaya yönünde kendi vatandaşlarını ikna edici bir amaçla kullanmaktadır. İran örneğinde bakıldığında, Batı ülkelerinden gelen bilgiyi kısıtlama ve Batı dışı bir alternatif sunma amacı ile dijital alanı kullandıkları görülmektedir. Rusya için ise dijital diplomasi, pozitif bir imaj yaratmak ve Rusya'nın etki alanını dünya geneline yaymak şeklindedir (Tsvetkova ve Rushchin, 2021: 50-53).

2022 tarihli Dijital Diplomasi Index'i dünyada aktif olarak dijital diplomasiyi kullanan ülkeleri çeşitli kategorilere göre listelemektedir. G20 ülkelerinin çevrimiçi platformları kullanarak uluslararası ilişkilere etkilerini, bu ülkelerden alınan verilerle işlemektedir. Twitter üzerinden aktif olan G20 ülke liderlerinin kişisel sosyal medya hesapları, bu ülke bakanlarının ve büyükelçiliklerinin hesapları analiz edilmekte ve elde edilen veriler 24 saat aktif kalacak şekilde istatistiksel olarak sunulmaktadır. 24 saatin sonunda veriler güncellenmekte ve yeni veriler eklenmektedir (Digital Diplomacy Index, 2022a). Bu kategoriler diplomatik ağ alanı (diplomatic network reach), diplomatik itibar (diplomatic weight), vocality (ifade edilirlilik), ileti etkinliği (message efficiency), küresel ülke görünürlüğü (global country visibility), biçimsel

beceri (format proficiency), hız (momentum), diplomatik merkezîyetçilik (diplomatik centrality) ve dil çeşitliliği (language diversification) şeklindedir.

Veriler günlük sıralanmakla birlikte, bu makalenin yazıldığı tarih olan 2 Eylül 2022 verileri Tablo 2’de örnek olarak kullanılmıştır. 2 Eylül 2022 itibari ile yukarıda sözü geçen kategorilerde sıralanan ilk 10 ülke aşağıdaki gibidir (Digital Diplomacy Index, 2022b):

Tablo 2: 2 Eylül 2022 İtibari ile Dijital Diplomasi İndeksinde Sıralanan İlk 10 Ülke

Ülke/İndeks	Diplomatik Ağ Alanı	Diplomatik İtibar	İfade edilirlilik	İleti Etkinliği	Küresel Ülke Görünürlüğü	Biçimsel Beceri	Hız	Diplomatik Merkezîyetçilik	Dil Çeşitliliği	Dijital Diplomasi İndeksi
ABD	9.5	10	9.92	8.02	9.12	7.12	9.86	8.34	8.67	9
Hindistan	10	8.78	9.79	8.01	9.39	9.17	10	7.5	10	8.99
Fransa	8.89	7.51	9.04	6.31	9.12	7.99	8.28	10	8.67	8.34
Japonya	8.31	8.35	8.88	7.25	10	7.8	8.36	6.24	8.67	8.09
Brezilya	8.8	8.17	6.9	10	9.27	6.59	9.12	5.03	6.24	7.92
Meksika	8.96	8.11	8.87	6.55	8.97	8.92	8.42	5.37	6.91	7.91
Kanada	8.64	7.24	8.99	5.89	8.76	7.89	7.81	8.26	7.7	7.85
Rusya	8.13	8.73	10	5.16	9.34	9.74	4.94	5.55	8.84	7.83
Birleşik Krallık	8.51	8.03	8.64	5.5	8.42	8.2	0	9.52	8.67	7.7
Almanya	7.93	7.4	8.04	4	8.88	8.34	6.78	8.83	8.13	7.6

Tablo 2’de görüldüğü üzere devletler, dijital diplomasiyi kullanım oranlarına göre çeşitli kategorilere ayrılmışlardır. Amerika Birleşik Devletleri, yukarıda da tanımlandığı üzere, dijital diplomasiyi etkin bir şekilde kullanan ve küresel siyaseti yönlendirmeyi hedefleyen ülkelerden biridir. Listede yer alan Hindistan, Brezilya, Rusya, Japonya gibi ülkeler, Batı ülkeleri dışında da dijital diplomasiyi kullanımının yaygınlaştığını göstermektedir. Siber uzay ve dijital alan, artık yüksek siyaset alanlarından biridir. Siber uzay, internet ve mobil iletişim ağlarını kapsayan bir ortam olması yönü ile devlet sınırlarını aşan bir niteliğe sahiptir (Ermiş, 2018). Devlet dışı aktörlerin aktif olarak örgütlendikleri ve iletişime geçtikleri bu alan, devletlerin yüksek politika önceliklerinden birini oluşturmaktadır. Dolayısı ile siber uzay ve dijital alan, uluslararası güç transferi üzerinde etkilidir. Bilişim sektörünün Hindistan, Çin ve Güney Kore gibi Batı dışı ülkelerde gelişmeye başlaması ise, uluslararası güç dengesinde önemli bir role sahip olduklarının veya olacaklarının göstergesidir (Akyeşilmen, 2018:176-179).

Dijital diplomasiyi kullanım alanlarının ise çeşitli internet ağları ve sosyal medya araçları olduğunu görmekteyiz. Diplomasi araçlarının çeşitlenmesi ile kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması birbirine bir paralel bir seyir izlemektedir. Dolayısı ile günümüzde, sosyal medya ve internet ağlarının radyo, televizyon ve gazete gibi kitle iletişim araçlarına ek olarak geliştiğini ve yaygınlaştığını (Kurt, 2018:1) ve buna bağlı olarak da diplomasiyi dijital alana hızla yayıldığını söyleyebiliriz. Teknolojideki gelişmelerle birlikte cep telefonlarının birer siyaset, ekonomi, kültür ve dil taşıyıcısı olduğu ve bireylerin günlük hayatlarını sosyal medya uygulamaları ve teknolojik cihazlar üzerinden sürdürdüğü düşünüldüğünde, dijital diplomasiyi Twitter ve Facebook gibi çeşitli sosyal medya uygulamaları üzerinden yürütülmesi kaçınılmazdır. 2022’nin ikinci çeyreği itibari ile dünyada Facebook kullananların sayısı 2.93 Milyar kişi (Statista, 2022b), 2021’in ikinci yarısı itibari ile Twitter kullananların oranı 206 Milyon günlük aktif kullanıcı (Statista, 2022c) ve Aralık 2021 itibari ile Instagram kullananların oranı 2 Milyar aktif kullanıcıdır (Statista, 2022d). Antonio Deruda, Beğen (Like) ya da Retweet tuşunun sosyal medya uygulamasına özel teknik bir nitelik değil, küresel gündemi şekillendirebilen, sivil toplum örgütleri, çok uluslu şirketler, halklar gibi çeşitli aktörlerin karar alma sürecini etkileme gücünü ifade eden özellikler olarak

tanımlamaktadır (Kurt, 2018:25). Sosyal medya platformlarının Meta alana geçmesiyle birlikte kullanıcı sayısında artış yaşanacağı ve bu durumun diplomasiyi Diplomasi 4.0 yolunda hızla dönüştüreceğinin de bir göstergesi olarak kabul edebiliriz.

Bütün bu sebepler ile dijital diplomasi, yumuşak güç unsuru olarak kabul edilmektedir. Dijital diplomasinin yumuşak güç unsuru olması, çeşitli şekillerde kabul görmektedir. Öncelikle dijital diplomaside toplumların ve halkların kalplerinin kazanılması adına tehdit, caydırma gibi yöntemler kullanılmamakta, aksine eğitim, kültür, bilim, sanat, turizm gibi araçlarla toplumları ve kurumları etkileme hedefine ulaşılmaktadır (Yücel, 2021:748). Bu durum ise, yukarıdaki başlıkta tartışıldığı gibi, askeri ve ekonomik araçlar yerine kültür ve dil gibi yumuşak araçların sosyal medya platformları üzerinden tercih edildiğini bizlere göstermektedir.

Diplomasinin dönüşüm süreci ele alındığında, geline noktanın bir kamu diplomasisi olduğu ve bu sebeple yumuşak gücü içerdiği genel kabul görmektedir. Kamu diplomasisi, çoklu aktör ve ağları içeren interaktif bir diplomasi biçimidir (CPD, t.y). Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte kavram, yeni iletişim teknolojilerine olan ilginin de artması nedeni ile dış politikanın eylemleri üzerine iletişim devriminin etkileri kapsamında düşünölmeye ve tartışılmaya başlanmıştır (Cowan ve Cull, 2008:7). Günümüzde sosyal medya araçları, sadece toplumu oluşturan bireylerle sınırlı kalmamakta, devlet başkanları, kanaat liderleri ve hatta markalar tarafından da aktif olarak kullanılmaktadır. Dolayısı ile sosyal medya, dijital diplomasi bağlamında karşılıklı etkileşim yolu ile aynı anda çok sayıda kişiyi etkileyebilmekte ve kamu diplomasisinin temellerini oluşturan değerlerin, kültürlerin ve inançların farklı toplumlar tarafından tanınma olanağını da sağlamaktadır (Yıldırım, 2015: 184).

Önceki bölümlerde tartışıldığı üzere, her ne kadar Nye tarafından yumuşak güç tanımlanmış olsa da teorik çerçevesi yetersiz olarak görölmekte ve kamu diplomasisi tartışmalarının ötesine geçememektedir. Bu hali ile dijital diplomasi, yumuşak güç unsuru olarak kamu diplomasisinin bir bileşeni olarak ele alınmaktadır.

Bir başka katkı ise, "dijital diplomasinin yumuşak gücün inşasında kullanılan bir diplomasi" olduğu yönündedir. Buna göre eğer yumuşak güç, rıza ve ikna unsurlarını içeriyorsa, yumuşak güce etki eden teknoloji ve inovasyon da diplomasi kavramına dâhil edilmelidir. Bu çerçevede "soft poware" kavramı gündeme getirilmiştir. Soft (yumuşak güç) ve software (yazılım) kelimelerinden oluşan yeni bir çerçeve olarak da tanımlanabilir (Yücel, 2021:752-754).

4. Dijital Avrupa'ya Doğru: Avrupa Birliği ve Dijital Diplomasi

4.1. Dijital Avrupa'ya Giden Süreç

Dijital alanda yaşanan küresel dönüşümler, kuşkusuz Avrupa Birliği'ni de sürece dâhil eden bir gelişmedir. Avrupa Birliği küresel rekabetini sürdürebilmek, uluslararası sistemde lider rolünü devam ettirebilmek ve yeni düzene uyum sağlayabilmek için dijital alana uyum konusunda çeşitli stratejiler geliştirmiştir. Kısacası Avrupa Birliği, küresel teknoloji siyasetini öğrenmek, bu süreci yönlendirmek ve dijital stratejiler belirlemek zorundadır (Ringhof ve Torreblanca, 2022:1).

Avrupa Birliği'ni dijital alanında küresel rekabete sürükleyen başlıca gelişmeler Rusya'nın ABD başkanlık seçimlerine ve Brexit referandumuna müdahale edebilmesi, Cambridge Analitica skandalı, 2019 tarihli Avrupa Birliği Parlamentosu seçimlerinde Rusya'nın etkisi, Avrupa Birliği'nin taraf olduğu çatışmalara yönelik kritik alt yapı saldırılarının devam etmesi, Birlik kurumlarına devlet destekli saldırıların artması (Moret ve Pawlak, 2017:1; Ringhof ve Torreblanca, 2022:5) şeklindedir. Bütün bu dışsal süreçler, Birliği teknoloji açıkları konusunda daha duyarlı bir hale getirmiş ve Birliği dijital alanda güçlendiren itici faktörler olmuştur.

Birlik nezdinde atılan önemli adımlardan biri, Avrupa Birliği Konseyi tarafından 16 Kasım 2020 tarihli ve tek sayfadan oluşan Daha Dinamik, Esnek ve Rekabetçi Bir Avrupa Sanayisi İçin Karar'ın

yayımlanmasıdır. Söz konusu Karar'da, Covid-19 pandemisinin Avrupa'yı daha rekabetçi, esnek ve dinamik yapması için nasıl bir kaldıraç olarak kullanılacağı hakkında hükümler yer almaktadır. Buna göre, daha güçlü bir Avrupa entegrasyonu ve iş birliği için sürdürülebilir, çekici ve rekabetçi bir iş ortamı olması gerektiği ifade edilmiş ve bu bağlamda Avrupa Birliği'nin teknolojik liderliği bu ortamın oluşmasında önemli bir etmen olarak nitelenmiştir (Council of The European Union, 2022:1).

Bir başka gelişme ise, Avrupa Komisyonu tarafından 9 Mart 2021'de Dijital Pusula'nın yayımlanması olarak ele alınabilir. Dijital Pusula (2030 Digital Compass) ile, Avrupa'nın dijital dönüşümü için 2030 yılına kadar bir vizyon ve ortam sunulması hedeflenmektedir. Tablo 3'te görüldüğü üzere 2030 Dijital Pusula Hedefleri kapsamında sunulan öncelikler yetenekler, hükümet, altyapı ve iş dünyası olarak dört başlıkta sıralanmıştır (European Commission, 2022):

Tablo 3: 2030 Dijital Pusula Hedefleri

ÖNCELİKLER	HEDEFLER
Yetenekler	-20 milyon ICT uzmanı -Nüfusun %80'inin temel dijital yeterlilikle donatılması
Hükümet	Kamu Hizmetlerinin Dijitalleşmesi -Kilit kamu hizmetlerinin %100 çevrimiçi olması -Vatandaşların %80'inin dijital kimlik uygulamasını kullanması -E-Sağlık: Vatandaşlarının tamamının medikal kayıtlara erişebilmesi
Altyapı	-Her yerde 5G erişilebilirliği -Kuantum hızında ilk bilgisayarın programlanması
İş Dünyası	-Avrupa Birliği'nde yer alan firmaların %75'inin Cloud/Yapay Zekâ/ Büyük Veri kullanımı -KOBİ'lerin %90'ından fazlasının temel düzeyde dijital yoğunluğa ulaşmaları

18 Temmuz 2022'de ise Avrupa Birliği Konseyi "AB Dijital Diplomasisi (*The EU Digital Diplomacy*)" hakkında bir Karar kabul etmiştir (Council of The European Union, 2022a). Bu karar kapsamında, içinde bulunduğumuz teknoloji çağı, Birlik vatandaşlarını da kapsayan ve küresel ölçekte tüm bireyler için bir fırsat ve risk olarak tanımlanmıştır. Bireylerin yanı sıra, jeopolitik güç dengesini de etkileyebilecek bu yeni düzen karşısında Avrupa Birliği'nin büyüyen teknoloji dünyasında yerini alması gerektiği yönünde vurgu yapılmıştır (Council of The European Union, 2022a). Bu sebeple Avrupa Birliği;

-Dünyada çeşitli ülke ve kurumlarla dijital ittifaklar gerçekleştirmektedir.

-Dijital altyapıya daha fazla yatırım yapmaktadır.

-Teknolojiye yönelik insan-merkezli bir yaklaşım geliştirmektedir (Council of The European Union, 2022a).

18 Temmuz 2022 tarihli Karar'da Dijital Diplomasi'nin amaçları 6. Madde'de sıralanmıştır. Bu başlıklar Avrupa Birliği'nin küresel rolünü güçlendirmek, Avrupa Birliği'nin değerlerini dijital alanda aktif bir şekilde teşvik etmek, dijital alanda insan haklarına dayalı bir yaklaşım geliştirmek, çok paydaşlı ve

küresel güvenli interneti desteklemek, uluslararası teknoloji standartlarının şekillenmesinde etki etmek, esnek ve güvenilir dijital altyapıları desteklemek, demokratik dijital toplumları geliştirmek ve küresel pazardaki rekabet çerçevesinde Birliğin etkilerini artırmak şeklinde özetlenebilir (Council of The European Union, 2022b:3-5).

Avrupa Birliği için dijital diplomasi'nin amaçlarına bakıldığında siyasetten ekonomiye birçok başlıkta hedeflerin belirlendiğini görmek mümkündür. Demokrasinin ve Birlik değerlerinin üçüncü ülkelere yaygınlaştırılması, dijital altyapının Birlik içinde geliştirilmesi ve esnekleştirilmesi, küresel ortaklıkların kurulması, uluslararası sözleşmelere bağlılık ve Birliğin küresel rolünün pekiştirilmesi özetle bu amaçların arasında yer almaktadır. Kısacası Avrupa Birliği, dijital diplomasiyi salt bir diplomatik etkinlikten çok daha öteye taşımakta, kendi sınırlarının ötesinde işlevsel bir dış politikayı da kapsamak üzere birçok etkinlik alanına genişletmektedir.

4.2. Avrupa Birliği için Dijital Diplomasi'nin Bileşenleri

Avrupa Birliği için diplomasi, dijital alanda yeniden tanımlanmakta ve üzerine ortaklıklar, stratejiler ve yaklaşımlar geliştirilmektedir. Avrupa Birliği resmi dokümanları, kararlar ve stratejiler incelendiğinde Birlik düzeyinde dijital diplomasi'nin temel bileşenleri aşağıdaki gibi kategorize edilebilir:

-Dijital diplomasi, önemli bir güvenlik ve dış politika unsurudur.

Dijital diplomasi, Avrupa Birliği için siber alan, dış bilgi manipülasyonu ve hibrid tehditler gibi yeni gelişen konularda bir dış politika alanı olarak görülmekte ve Birliğin dış eylemlerinin ayrılmaz bir parçası olarak nitelendirilmektedir (Council of The European Union, 2022a). Bu sebeple Birlik, bu yeni tehditlerle mücadelenin tarafların birbirine uyumlu ve karşılıklı bir iş birliği yoluyla çözülmesi ile gerçekleşeceğine inanmaktadır (Council of The European Union, 2022b:2).

Benzer yaklaşımı, Avrupa Birliği'nin çevre alanında dijital bir sektör kurulması yönündeki çabalarında görmekteyiz. Avrupa Birliği açısından çevre dostu dijitalleşme, sadece çevre alanında bir düzenleme veya yatırım olarak kalmamakta, aynı zamanda Birliğin güvenlik ve dış politikası için nüfuz sahibi olabilmek adına stratejik bir fırsat teşkil etmektedir. Yani dijital yeşil diplomasi gibi uygulamalarla Avrupa Birliği, kendi güvenliğine katkıda bulunmanın yanı sıra esnekliğini güçlendirmek ve ortak ülke ve bölgelerin güvenlik açığını azaltmak için bir araç olarak kullanılmaktadır (Pawlak ve Barbero, 2021:3).

Avrupa Birliği'ni güvenlik alanında güçlendirmeye yönelik gelişmelerden biri ise, 19 Haziran 2017 tarihinde kabul edilen Siber Diplomasi Araçları (*Cyber Diplomacy Toolbox*) olmuştur. Avrupa Birliği Konseyi, kötü amaçlı siber faaliyetlere yönelik Konsey Kararı'nı 19 Haziran 2017 tarihinde kabul etmiştir. Siber Diplomasi Araçları Kararı, Birliğe üye ülkelerin Birlik düzeyindeki kötü amaçlı siber faaliyetlere tepkilerini koordine etmenin bir yolunu sunması ve üye ülkelere karşı siber alanda yöneltilen kötü amaçlı operasyonlara karşı kullanılacak diplomatik önlemleri içermesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla Birlik, siber diplomasiye yönelik ortak ve kapsamlı bir yaklaşımın geliştirilmesinin çatışmaların önlenmesine, siber güvenlik tehditlerinin hafifletilmesine ve uluslararası ilişkilerde daha fazla istikrara katkıda bulunmasına yönelik inancını beyan etmiş (CCDCOE, 2017) ve özellikle, temel hakların ve hukukun üstünlüğünün tamamen geçerli olduğu yerlerde siber alanı açık, özgür, istikrarlı ve güvenli tutma kararlılığını ifade etmiştir (Council of The European Union, 2017:3).

-Dijital Diplomasi, dijital ortaklıklar ve iş birliğini gerektirmektedir.

İçinde bulunduğumuz dijital dönem, güvenli bir interneti lüzumlu hale getirmektedir. Avrupa Birliği bu sebeple, internet güvenliği alanında uluslararası ortaklarla birlikte çalışmayı tercih etmektedir. Avrupa Birliği'nin Dijital On Yılı (*The EU Digital Decade*) hedefinde, dijital dünyanın herkesin yararına çalışması amaçlanmıştır; Birliğin dijital politikalar üzerine yaptığı çalışmalar komşu bölgeler, Afrika ve Akdeniz'deki gelişmekte olan ülkeler, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya gibi gelişmiş ülkeler bağlamında çeşitli coğrafi alanlara odaklanmıştır (European Commission, t.y.a).

AB'nin dijital ortaklıklar hedefinde küresel olarak gerçekleştirdiği dijital çalışmalar aşağıdaki gibidir (European Commission, t.y.a):

- *Dolaşım ücretlerini azaltmak için Batı Balkanlar ile ortaklık*
- *Diğer kıtalarla bağlantıyı geliştirmek (Örneğin, Avrupa ve Latin Amerika'yı birbirine bağlayan yeni bir dijital veri yolu oluşturma veya Hindistan ile Bağlantı Ortaklığı kurma)*
- *Ticaret ve Teknoloji Konseyi'ni ABD ile birlikte kurmak*
- *EU4Digital Programı'nın tanıtımı*
- *Diğer ülkelerde bulunan Birlik delegasyonlarında küresel bir dijital uzmanlar ağı oluşturma*
- *Küresel ortaklarla dijital diyaloglar oluşturma*

Avrupa Birliği'nin uluslararası iş birliğindeki temel kıstası, dijital alandaki demokratik ilkeleri benimseyen ve dijital teknolojilerde insan odaklı bir yaklaşıma inanan, yani benzer görüşlere sahip ülkeleri ve koalisyonları desteklemektir. Bu sebeple BM, AGİT, OECD, WTO ile iş birliği bulunmakta, NATO, Avrupa Konseyi ve diğer çok taraflı kurumlarla siber diplomasi alanında ilerlemeler kaydedilmeye çalışılmaktadır (Council of The European Union, 2022a). Ayrıca, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU), Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO), Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC) ve Elektrik ve Elektronik Mühendisleri Enstitüsü (IEEE SAY) gibi kurumlarla küresel düzeyde görüşmelerin yapılması desteklenmektedir (Council of The European Union, 2022b:3). Kısacası Avrupa Birliği'nin Siber Güvenlik Stratejisi'nde belirtildiği üzere, Avrupa Birliği siber alandaki uluslararası normlar ve standartlar konusunda liderliğini artırmak ve küresel ortaklık yolu ile hukukun üstünlüğü, insan hakları, temel özgürlükler ve demokratik değerler gibi Birlik değerlerine dayalı küresel, açık, istikrarlı ve güvenli bir siber alan geliştirmek hedefindedir (European Commission, 2020).

-Dijital Diplomasi, Birliğin temel değerlerini güçlendirme ve yaygınlaştırma hedefine yöneliktir.

Avrupa Birliği'nin dış ilişkileri, Avrupa'nın bütünleşme sürecinde ortaya çıkan değerler üzerine şekillenmektedir. Dolayısı ile Avrupa Birliği, değer ve unsurlarını tabana yaymakta ve üye devletlerin kamuoylarının desteğini alarak kamu diplomasisi açısından sivil bir güç yapısı oluşturmaktadır (Ceyhan, 2018:167). Dijital dönüşüm ile birlikte Birlik, dijital diplomasiyi bir kamu diplomasisi aracı olarak kullanmakta ve bu değerlerin küresel çapta yaygınlaşmasını hedeflemektedir.

18 Temmuz 2022 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi, "AB Dijital Diplomasi" hakkında bir Karar kabul etmiştir. Bu Karar'da kapasite oluşturma'nın önemine vurgu yapılmakla birlikte, "demokratik değerlere ve insan haklarına saygı duyulan teknolojik çözümlerin ve düzenleme çerçevelerinin stratejik olarak desteklenmesi" ifade edilmiştir (Council of The European Union, 2022a).

Avrupa Birliği'nin değerlerini yayma hedefinin temelinde, Çin ve Rusya'dan gelen tehditler örnek gösterilebilir. Birlik tarafından Çin ve Rusya'nın siber alana demokrasi karşıtı otoriter değerler sunmaya çalışması, Rusya'nın sosyal ağlar aracılığı ile vatandaşlarını demokratik değerlerden uzak tutmaya çabalaması, demokrasinin son yıllarda düşüş göstermesi ile otoriter rejimlerin güçlenmeye başlaması, dijital teknolojilerin kötü kullanım amacı ile birlikte siyasi kutuplaşmaları artırması ve dış etki operasyonları ile demokrasinin baltalanması gibi süreçler (Ringhof ve Torreblanca, 2022:2-4), Avrupa Birliği'nin siber diplomasi yolu ile değerlerini yaygınlaştırmasına ve bu yolla değerlerini koruma mücadelesine katkı vermektedir.

Demokrasinin bu durumuna ilişkin resmi yaklaşım, 12 Temmuz 2021 tarihli Dış İlişkiler Konseyi Toplantı Sonuçları Raporu'nda Yeni Dijital Teknolojilerin Jeopolitiği (*Geopolitics of New Digital Technologies*) başlığı altında dile getirilmiştir. Buna göre, dijital teknolojilerin yabancı aktörler tarafından bilgi ortamını manipüle etmek, kamuoyu tartışmalarını etkilemek ve demokratik süreçlere müdahale

etmek için kullanıldığı ve bu sebeple Birliğin kapasitesini bu alandaki küresel normları ve standartları etkilemek ve sistemin açık, insan merkezli ve hukukun üstünlüğüne dayalı kalmasını sağlamak için düzenleyici bir güç olarak kullanma gereği vurgulanmıştır (Council of The European Union, 2021:4).

Birlik değerlerinin yaygınlaşması ve dijital diplomasi faaliyetlerinin yürütülmesi için, internet güvenliğinin sağlanması esastır. Bu amaçla Avrupa Birliği, interneti daha erişilebilir kılmak adına aşağıdaki faaliyetleri başlatmıştır (European Commission, t.y.b):

-Herkes için daha erişilebilir hale getirilen *erişilebilir bilgi iletişim teknolojileri*,

- Engelli bireylere dijital alanda yardımcı olmak üzere bilgi iletişim teknolojilerinin geliştirilmesini desteklemeyi hedefleyen *yardımcı teknolojiler*,

-Radikalleşme ve sosyal dışlanma ile mücadele için eğitim alanındaki bilgi iletişim teknolojilerini destekleyen *dijital beceriler*

-Dezavantajlı bireylerin kamusal, sosyal ve ekonomik faaliyetlere katılımını artıran *toplumsal dahililik*

Değerlerin yaygınlaştırılması ve dijital ortamda erişilebilir kılınması için bir başka örnek, Funding for Digital in the 2021-2027 Multiannual Financial Framework olarak gösterilebilir (European Commission, t.y.c). Çerçeve programındaki bazı ana bütçe programları aşağıdaki gibidir (European Commission, t.y.c):

-Yapay zeka kapasiteleri, siber güvenlik, ve dijital beceriler alanında Avrupa'nın dijital dönüşümünü hızlandırmayı hedefleyen ve 7.6 milyar € bütçeli Dijital Avrupa Programı

-Ulaştırma, telekomünikasyon ve enerji sektörlerindeki Avrupa ötesi ağları ve altyapıları destekleyen Connecting Europe Facility-Digital Programı

-Dijital alan, sanayi ve uzay için araştırma ve geliştirmeye yönelik Horizon Europe Programı

Avrupa Birliği Komisyonu, 26 Ocak 2022 tarihinde dijital on yılı için dijital haklar ve ilkeler konusunda kurumlar arası bildirme sunmuştur. Dijital Vatandaşlık başlığı altında sunulduğu üzere, dijital teknolojiler insan haklarını korumalı ve demokrasiyi desteklemelidir. Buna göre tüm dijital oyuncuların sorumlu ve güvenli bir şekilde hareket etmesinin sağlanmasını ve Birliğin bu değerleri tüm dünyada desteklediğini beyan etmiştir. Teknoloji bölünmemeli ve insanlar birleşmelidir. Herkesin internete, dijital becerilere, dijital kamu hizmetlerine ve adil çalışma koşullarına erişimi olmalıdır (European Commission, 2022). Bu ilkeler kapsamında Birlik içerisinde herkesin dijital dönüşümden en iyi şekilde faydalanması için önerilen haklar ve ilkeler a-) insanları ve insan haklarını dijital dönüşümün merkezine koyma, b-) dayanışma ve kapsayıcılık desteği, c) çevrimiçi özgürlüğü sağlama, d-) dijital kamusal alana katılımı teşvik etme, e-) bireylerin güvenliğini artırma, ve f-) dijital geleceğin sürdürülebilirliğini destekleme şeklindedir (European Commission, 2022):

-Dijital Diplomasi, AB'nin dijital egemenliğini güçlendirme ve pekiştirme aracıdır.

Teknolojik ve dijital egemenlik, Birlik tarafından sıklıkla resmi dokümanlarında tekrarlanmakta ve bu hedef için yol haritaları, stratejiler ve araçlar belirlenmektedir. Dijital egemenliğin sağlanması adına tüm Birlik araçlarını kullanılması, bugüne kadar elde edilen ilerlemenin pekiştirilmesi ve daha görünür, etkili ve koordineli bir dijital diplomasiye doğru daha kararlı adımlar atılması gerektiği sıklıkla vurgulanmaktadır (Council of The European Union, 2022a:2).

Buna paralel olarak, Birliğin 25 Mayıs 2018'de yürürlüğe giren Genel Veri Koruma Yönetmeliği' (GDPR), Avrupa Birliği'ni beklenmedik bir şekilde küresel bir teknoloji aktörüne dönüştürmüştür (Ringhof ve Torreblanca, 2022:6). Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR), dünyadaki en sağlam gizlilik ve güvenlik yasalarını içermekte ve Avrupa Birliği (AB) tarafından hazırlanıp kabul edilmiş olmasına rağmen, Birlik sınırları içindeki insanlarla ilgili verileri hedefleyerek veya toplayarak tüm örgütlere yükümlülükler

getirmektedir (GDPR.EU, t.y). Böylelikle Avrupa Birliği, dijital teknolojilerin düzenlenmesinde dünya lideri olmaya çalışmakta ve Birliğin dijital mevzuatı, değerlerini küresel olarak yansıtmak için dijital ortaklıkları ve ittifakları geliştirmeyi amaçlamaktadır. Avrupa Birliği artık GDPR gibi küresel olma potansiyeline sahip yapay zekâ, veri yönetimi ve dijital platformlar için yenilikçi düzenleme rejimleri uygulama sürecindedir (Ringhof ve Torreblanca, 2022:6). Yani Avrupa Birliği, küresel güç olma yolunda dijital alandaki düzenlemelerle de öncü olmayı yakalamaya çalışmaktadır.

5.Sonuç

Küreselleşmenin getirdiği en önemli sonuçlardan biri, teknolojinin hızla gelişmesi ve bu sayede dijital alanda yaşanan değişim ve dönüşümlerdir. Dijital alanda meydana gelen bu değişiklikler bilimden ekonomiye ve toplumsal hayatın birçok noktasına etki etmektedir. Bu dönüşümden faydalanan bir diğer alan ise, diplomasıdır. Yüzyıllar içerisinde kapalı kapılar ardından gerçekleşen sınırlı diplomasi uygulamalarının yerini, zamanla açık diplomasi almıştır. Kamuoyuna ilginin artması ve kamuoyu etkileme yönelimlerinin merkeze alınması ile birlikte diplomasi, devlet-halk temelinde ve kamu diplomasisi alanında önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Günümüzde ise teknoloji alanında yaşanan baş döndürücü değişimler, diplomasının dijital alana yansımaları sağlamış, bireylerin iç dünyasına kadar uzanabilen, yabancı toplumların kültür, inanç ve değerlerinde etki yaratmayı hedefleyen ve bu etkiyi dijital kanallarla gerçekleştirmeyi sağlayan dijital diplomasi uygulamaları gündeme gelmiştir.

Diplomasi kuşkusuz, yumuşak güç araçlarından biridir. Özellikle kamu diplomasisi açısından incelendiğinde, toplumları etkileme ve yönlendirme gayesi yumuşak güç argümanı olarak ön plana çıkmaktadır. Küreselleşme ile birlikte sert güç unsurlarının yerini yumuşak güç unsurları almış, yani zorlayıcı bir dil yerine, ikna edici ve teşvik eden yeni bir diplomasi dili geliştirilmiştir. Dolayısı ile dijital diplomasi, kamu diplomasisi uygulamalarının dijital alana yansımaları noktasında, önemli bir yumuşak güç argümanı olmaktadır. Dijital alanda sağlanan hâkimiyet, uluslararası güç dengelerini değiştirebilme potansiyeline sahiptir. Bu sebeple devletler dijital alana ve teknolojilere yatırımlar gerçekleştirmekte ve dijital alanda güçlenme yönünde stratejiler ve yol haritaları belirlemektedir.

Böyle bir yapılanma içerisinde Avrupa Birliği, dijital egemenliği gaye edinmiş; bu amaçla küresel iş birlikleri oluşturmak, dijital alanda uluslararası standartların belirlenmesinde aktif yer almak, Birlik değerleri olan insan haklarına saygı, demokrasi, özgürlük, rekabet edilebilirlik ve hukukun üstünlüğü gibi değerleri Avrupa coğrafyasının dışında yaygınlaştırmak yönünde çaba sarf etmektedir. Dijital hâkimiyet yarışında her ülke, kendi değerlerini empoze etme yolunda dijital diplomasi araçlarını kullanmaktadır. Bu yarışta geri kalan ülkeler ise, dijital düzende gelişmiş ülkelerin baskın değerleri altında yaşamaya hapsolabilecektir. Dijital rekabette geri kalmamak ve Birliğin dijital hedeflerine ulaşabilmesi amacı ile dijital diplomasiyi etkin kullanmak ve bunun için internet güvenliğinin sağlanması ve internet erişiminin serbestleşmesi şarttır. Kısacası Avrupa Birliği, dijital diplomasi yolu ile dijital egemenliğini pekiştirmeye, küresel dijital alandaki güç rekabetinde güç dengesini korumaya ve Birliğe sürdürülebilir bir ekosistem yaratmak amacı ile dijital alanda kendisini geliştirmeye çalışmaktadır. Avrupa Birliği dijital alanda gerçekleştirdiği projeler, stratejiler ve programlar sayesinde dijital diplomasi alanında etkin, güvenilir ve güçlü küresel aktörlerden biri olmayı başarmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

Arı, T. (2011). *Uluslararası ilişkiler ve dış politika* (9. Baskı). Bursa: Mkm Yayıncılık.

- Akçadağ, E. (2010). Yumuşak güç Japonya'nın sert güç arayışları. *Bilge Strateji*, 2, 1-28.
- Akyeşilmen, N. (2018). *Disiplinlerarası bir yaklaşımla siber politika & siber güvenlik*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Aslan, P. ve Oğuz, G. (2016). Dijital diplomasi, küresel algı ve Türkiye. Sezer, N., Gezgin, S. ve Yolcu, E. (Ed.), *14th International Symposium Communication in the Millennium* içinde, (s. 573-590). İstanbul Üniversitesi.
- Ateş, D. (2014). *Uluslararası politika: dünyayı anlamak ve anlatmak* (2. Baskı). Bursa: Dora Yayınları.
- Bilgin, P. ve Berivan, E. (2008). Hard power, soft power: toward a more realistic power analysis, *Insight Turkey*, 10 (2), 5-20.
- Bureau of Cyberspace and Digital Policy (2022). Our mission. *U.S Department of State*. <https://www.state.gov/bureaus-offices/deputy-secretary-of-state/bureau-of-cyberspace-and-digital-policy/>
- CCDCOE (2017). European Union equipping itself against cyber attacks with the help of cyber diplomacy toolbox. <https://ccdcoe.org/incyber-articles/european-union-equipping-itself-against-cyber-attacks-with-the-help-of-cyber-diplomacy-toolbox/>
- Ceyhan, A.İ. (2018). Siyasal iletişimde kamu diplomasisi. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Coutu, D. (2008). Smart power. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2008/11/smart-power>
- Council of The European Union (2017). *Draft Council conclusions on a framework for a joint EU diplomatic response to malicious cyber activities ("cyber diplomacy toolbox")*. 9916/17, Brussels. <https://ccdcoe.org/uploads/2018/11/EU-170607-CyberDiplomacyToolbox-1.pdf>
- Council of The European Union (2020). *Towards a more dynamic, resilient and competitive European industry: Council adopts conclusions*. 16/11/2020. Press Release 777/20. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/11/16/towards-a-more-dynamic-resilient-and-competitive-european-industry-council-adopts-conclusions/pdf>
- Council of The European Union (2021). *Foreign Affairs Council: outcome of the Council meeting*. 3807th Council Meeting. Presse 21. Brussels. 1-9. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10700-2021-INIT/en/pdf>
- Council of The European Union (2022a). *EU digital diplomacy: Council agrees a more concerted European approach to the challenges posed by new digital technologies*, Press Release. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/07/18/eu-digital-diplomacy-council-agrees-a-more-concerted-european-approach-to-the-challenges-posed-by-new-digital-technologies/>
- Council of The European Union (2022b). *EU digital diplomacy: Council conclusions*. 18.07.2022, Brussels: 11406/22. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11406-2022-INIT/en/pdf>
- Cowan, G. ve Cull, N.J. (2008). Preface: public diplomacy in a changing world. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616, 6–8.
- CPD (t.y). What's PD. Center on Public Diplomacy, *University of Southern California*. <https://uscpublicdiplomacy.org/page/what-is-pd>
- Digital Diplomacy Index (2022a). <https://digital-diplomacy-index.com/about/>
- Digital Diplomacy Index (2022b). <https://digital-diplomacy-index.com/index/>

- Ermiş, U. (2018). Bir güvenlik sorunu olarak siber uzay. *Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi*.
https://tasam.org/tr-TR/Icerik/50249/bir_guvenlik_sorunu_olarak_siber_uzay
- European Commission (2020). *New EU cybersecurity strategy and new rules to make physical and digital critical entities more resilient*. Press Release,
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2391
- European Commission (2022). Europe's digital decade: digital targets for 2030.
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en#digital-citizenship-rights-and-principles-for-europeans
- European Commission (t.y.a). Shaping Europe's digital future. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/international-relations>
- European Commission (t.y.b). Digital inclusion. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-inclusion>
- European Commission (t.y.c). Funding for digital in the 2021-2027 multiannual financial framework.
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/funding-digital>
- Fan, Y. (2008). Soft power: power of attraction or confusion?, *Place Branding and Public Diplomacy*, 4(2), 147-158.
- GDPR.EU (t.y). What is GDPR: The EU'S new data protection law?. <https://gdpr.eu/what-is-gdpr/#:~:text=The%20General%20Data%20Protection%20Regulation,to%20people%20in%20the%20EU.>
- İskit, T. (2020). *Diplomasi tarihi, teorisi, kurumları ve uygulaması* (7. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Karabulut, B. (2016). *Uluslararası ilişkiler: kavramlar, teoriler-kurumlar*. Ankara: Barış Kitapevi.
- Kurt, G. (2018). *Dijital diplomasi*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Lee, G. (2009). A theory of soft power and Korea's soft power strategy. *Korean Journal of Defense Analysis*, 21(2), 205–218.
- Moret, E. ve Pawlak, P. (2017). *The EU cyber diplomacy toolbox: towards a cyber sanctions regime?*. European Union Institute for Security Studies (EUISS) (24).
<https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief%2024%20Cyber%20sanctions.pdf>
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *ANNALS, AAPSS*, 616, 94-109.
- Ohnesorge, H. W. (2020). *Soft power: the forces of attraction in International relations*. Switzerland: Springer.
- Özdemir, H. (2008). Uluslararası ilişkilerde güç: çok boyutlu bir değerlendirme, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63 (03), 113-144.
- Pawlak, P. ve Barbero, F. (2021). *Green digital diplomacy. time for the EU to lead*. European Union Institute for Security Studies. Brief:18.
https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief_18_2021_0.pdf
- Ringhof, J. ve Torreblanca, J. I. (2022). *The geopolitics of technology: how the EU can become a global player*. European Council on Foreign Relations. Policy Brief, <https://ecfr.eu/wp-content/uploads/2022/05/The-geopolitics-of-technology-How-the-EU-can-become-a-global-player.pdf>

- Smith-Windsor, B. A. (2000). Hard power-soft power reconsidered. *Canadian Military Journal*, 1(3), 51-56.
- Statista (2022a). *Global internet penetration rate as of April 2022 by region*.
<https://www.statista.com/statistics/269329/penetration-rate-of-the-internet-by-region/>
- Statista (2022b). *Number of monthly active Facebook users worldwide*.
<https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/>
- Statista (2022c). *Number of active Twitter users in selected countries*.
<https://www.statista.com/statistics/242606/number-of-active-twitter-users-in-selected-countries/>
- Statista (2022d). *Number of monthly active Instagram users worldwide*.
<https://www.statista.com/statistics/253577/number-of-monthly-active-instagram-users/#:~:text=Social%20media%20usage%20worldwide,with%20114.9%20million%20active%20users>
- Tsvetkova, N. ve Rushchin, D. (2021). Russia's public diplomacy: from soft power to strategic communication. *Journal of Political Marketing*, 20(1), 50-59.
- Tuncer, H. (1995). *Eski ve yeni diplomasi* (2. Baskı). Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Viotti, P. R. ve Kauppi M.V. (2016). *Uluslararası ilişkiler teorisi* (5. Basım). Metin Aksoy (Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Wheeler, T. (2021). Time for a U.S- EU digital alliance. *Brookings Institute Report*,
<https://www.brookings.edu/research/time-for-a-us-eu-digital-alliance/>
- Wilson, E. J. (2008). Hard power, soft power, smart power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616, 110–124.
- Yıldırım, G. (2015). *"Kültürel diplomasi ekseninde" uluslararası halkla ilişkiler perspektifinden kamu diplomasisi* (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Yücel, G. (2021). Dijital diplomasi. *TRTakademi*, 1(2), 748-760.